

Nr 16.

Kungl. Maj:ts skrivelse till riksdagen med redogörelse för resultatens av en genom djupborrningar utförd undersökning rörande malmernas dimensioner på djupare nivåer inom Kiirunavaara och Gellivare malmberg; given Stockholms slott den 19 januari 1924.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, vill Kungl. Maj:t härmed giva riksdagen tillkänna resultatens av en i avtal mellan svenska staten, å ena, samt Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, aktiebolaget Gellivare malmfält och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, å andra sidan, föreskriven undersökning rörande malmernas dimensioner på djupare nivåer inom Kiirunavaara och Gellivare malmberg.

GUSTAF.

Nils Wohlin.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 januari 1924.

Närvarande:

Statsministern TRYGGER, ministern för utrikes ärendena friherre MARKS VON WÜRTEMBERG, statsråden MALM, EKEBERG, BESKOW, MALMROTH, HASSELROT, LÜBECK, CLASON, WOHLIN, PETTERSSON.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Wohlin, anför:

I skrivelse den 26 maj 1913 (nr 126) bemyndigade riksdagen Kungl. Maj:t att å statens vägnar med Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, aktiebolaget Gellivare malmfält och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund träffa överenskommelse angående ökad brytning och utfraktning av järnmalm m. m. Riksdagen uppställde härvid det villkoret, att förstnämnda bolag skulle åtaga sig anordna en genom djupborrningar utförd undersökning rörande malmernas dimensioner på djupare nivåer inom Kiirunavaara och Gellivare malmberg intill en kostnad av högst 500,000

Bihang till riksdagens protokoll 1924. 1 saml. 15 häft. (Nr 16—18.)

kronor. Avsikten med sagda undersökning var, att, då staten hade att träffa sitt avgörande i den betydelsefulla frågan om eventuell inlösen av den halvpart i de nämnda malmfälten, som vore enskild egendom, utredning i god tid skulle föreligga rörande storleken av de malmtillgångar, om vilkas förvärvande komme att bliva fråga. Undersökningen skulle utföras i överensstämmelse med de anvisningar, som lämnades av en för arbetets övervakande tillsatt nämnd av tre personer, av vilka en skulle utses av Kungl. Maj:t, en av bolaget och en av järnkontoret; och skulle arbetet så bedrivas, att nämndens rapport över de vunna resultaten kunde föreläggas 1919 års riksdag.

Sedan avtal den 18 juli 1913 träffats om utförande av berörda undersökning i enlighet med riksdagens beslut, utsågos följande personer till ledamöter av undersökningsnämnden, nämligen: av Kungl. Maj:t professorn W. Petersson, av bolaget disponenten fil. doktorn H. Lundbohm och av järnkontoret direktören P. Larsson. Sedan Larsson under år 1917 avlidit, har han enligt järnkontorets beslut ersatts med disponenten E. Malm.

Tiden för undersökningens slutförande har emellertid på därom av nämnden gjorda framställningar trenne gånger framskjutits. Senast skedde detta enligt beslut av Kungl. Maj:t den 22 december 1921, därvid Kungl. Maj:t medgav, att undersökningen icke behövde slutföras tidigare, än att redogörelse för de vunna resultaten kunde föreläggas 1924 års riksdag. De skäl, som föranlett ifrågavarande uppskov, framgå närmare av innehållet i Kungl. Maj:ts propositioner nr 312, 37 och 38 till respektive 1917, 1921 och 1922 års riksdagar, till vilka propositioner jag här tillåter mig hänvisa.

Med skrivelse den 4 december 1923 har nämnden nu till mig avlämnat redogörelse för den verkställda undersökningen och dess resultat. I enlighet med de i riksdagens ovannämnda skrivelse den 26 maj 1913 lämnade direktiv lärer innehållet i ifrågavarande redogörelse nu böra bringas till riksdagens kännedom. På grund av utredningens synnerligen vidlyftiga beskaffenhet — själva redogörelsen omfattar 112 maskinskrivna sidor, vartill komma tvenne bilagor, den ena innehållande borrhålsbeskrivningar om tillhoppa 160 maskinskrivna sidor och den andra ett sextiotal plan- och profilkartor samt diagram — synes mig detta lämpligast böra ske sålunda, att en sammanfattning av de viktigaste undersökningsresultaten, nämligen de som avse malmernas kvantitet och kvalitet, genom skrivelse från Kungl. Maj:t meddelas riksdagen, medan själva redogörelsen med därvid fogade bilagor tillhandahålles riksdagens vederbörande utskott. I anledning härav har jag från nämndens ordförande, professorn W. Petersson, under hand införskaffat följande sammanfattningsvis uppgjorda promemoria rörande de vid undersökningen erhållna resultaten:

»I *Kiirunavaara* hava djupborrhålen placerats i nio vinkelrätt mot malmfyndighetens längdriktning på en sträcka av 3.5 kilometer på lämpligt inbördes avstånd förlagda profilplan. I vart och ett av dessa hava i regel

två djupborrhål neddrivits till och igenom malmfyndigheten. Antalet sålunda utförda djupborrhål är 17 stycken med en längd växlande emellan 263,5 och 847,1 meter; sammanlagda längden av dessa borrhål uppgår till 5,463,18 meter. Därjämte hava talrika smärre diamantborrningar utförts i samband med framdrivandet av den s. k. Sjö tunneln (cirka 225 meter under bergets topp eller något ovan Luossajärvis vattenytas nivå). Medräknas dessa borrhål ävensom de äldre diamantborrhål, vilkas resultat kommit förevarande utredning till godo, uppgår antalet diamantborrhål till 71 stycken med en sammanlagd längd av 14,033 meter.

Dessa undersökningar visa, att Kiirunavaaramalmen fortsätter med i genomsnitt samma mäktighet som i dagen ned till de största djup, till vilka borringarna nått, d. v. s. i fältets nordligaste del 976 meter, i dess mellersta 711 och i dess södra del 552 meter under bergets topp eller respektive cirka 740, 470 och 315 meter under Luossajärvis vattenytas nivå. Det är härav tydligt, att malmtillgångarna i Kiirunavaara äro väsentligt större än de 740 miljoner ton, som angävos i de till 1913 års riksdag framlagda beräkningarna, vilka endast avsågo malm ovan 540 meter avvägning eller intill 300 meter under Luossajärvis vattenytas nivå.

Av ännu större aktuell betydelse är emellertid det resultat, som undersökningarna givit med hänsyn till malmens kvalitet. I dagen och i allmänhet i de hittills brutna delarna av fyndigheten är malmen till vida övervägande del fosforrik, medan fosforfattig s. k. A-malm anstår i större mängd endast i fältets norra del i Vaktmästarens kulle. I 1907 års överenskomelse emellan staten och gruvbolaget bestämdes, med hänsyn till den inhemska järnhanteringens behov av fosforfattig malm, att bolaget icke får exportera A-malm från Vaktmästarens kulle utöver återstående leveranser enligt då ingångna kontrakt. De senaste årens undersökningar hava visat, att A-malm förekommer i vida större mängd i Kiirunavaara, än man förut anat. Redan på Sjö tunnelns nivå uppträder A-malm ej blott under Vaktmästarens kulle utan även i stor utsträckning inom fältets södra del. Av djupborringarna framgår, att A-malm på djupare nivåer förekommer även inom fältets centrala delar, där i dagen och på Sjö tunnelns nivå endast fosforrik malm uppträder. Och i samtliga djupprofilerna ökas mängden av A-malm i förhållande till den fosforrika malmen mot djupet och uppgår vid de största djup, å vilka malmen övertvärats med djupborrhålen, till ej mindre än 61—86 procent av malm-bredden. A-malmens järnhalt växlar i allmänhet emellan 65 och 69 procent och dess fosforhalt emellan 0,035 och 0,003 procent. Jämte A-malmen förekommer malm med hög fosforhalt även på de djupaste nivåer, till vilka borringarna nått.

I *Malmberget* hava djupborringarna koncentrerats till tre av de största, i olika delar av malmfältet belägna fyndigheterna i Välkomman, Tingvallskulle och Kaptenslagret. 8 stycken djupborrhål hava där utförts med en längd varierande emellan 129,2 och 492,5 meter; sammanlagda borrhållängden är 2,425,2 meter. Genom dessa borrhål har malmen övertvärats på följande maximidjup: i Välkomman 530, i Tingvallskulle 365 och i Kaptenslagret 565 meter under fältets nollpunkt. Borrningarna hava visat, att i dessa fyndigheter de respektive malmernas generella karaktärer med hänsyn till mäktighet, kvalitet, sidostupning etc. äro i stort sett oförändrade till anförda djup och att sålunda den till 1913 års riksdag angivna malmtillgången av 195 miljoner ton torde kunna betraktas som en minimisiffra. Malmen är även på djupare ni-

våer till övervägande del fosforrik s. k. D-malm. A-malm har vid djupborrningarna träffats endast i mycket underordnad mängd.»

*Departements-
chefen.*

Under åberopande av vad jag ovan anført hemställer jag alltså, att Kungl. Maj:t ville, i den av mig förordade ordning, giva riksdagen tillkänna resultatet av den i avtal mellan svenska staten, å ena, samt Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, aktiebolaget Gellivare malmfält och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, å andra sidan, föreskrivna undersökningen rörande malmernas dimensioner på djupare nivåer inom Kiirunavaara och Gellivare malmberg.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall och förordnar, att skrivelse i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Hans von Arnold.